

MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA U KS i FBiH - POSljednjih GODINA U PORASTU

JUVENILE DELINQUENCY IN THE SARAJEVO CANTON AND THE
FBiH – IN RECENT YEARS IN INCREASING

Osman Jašarević, Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku, BiH

Alisa Begović, Pravni fakulte, Univerzitet u Travniku, BiH

SAŽETAK

Činjenica jeste da je naša zemlja izašla iz rata, kada ekonomske, političke i socijalne prilike u zemlji, predstavljaju pogodno tlo za širenje društveno neprihvatljivog ponašanja mladih. Ovo je društveni fenomen koji nije dovoljno istražen, a niti društvo dovoljno poklanja pažnje njegovom posmatranju i istraživanju, dok se o njemu govori tek onda kada maloljetnik počinio neko izuzetno teško krivično djelo koje mediji senzacionalistički i neprofesionalno prezentiraju javnosti u vidu crne hronike i sl.

U okviru materijalnog i izvršnog krivičnog zakonodavstva BiH i njenih entiteta treba donijeti krivični zakon koji bi obuhvatio sve materijalno pravne odredbe vezane za krivičnopravni položaj maloljetnih lica. Naime, radi se o sistemu krivičnih sankcija za maloljetne počiniocima krivičnih djela, postupak izricanja i način, postupak i uvjeti izvršenja krivičnih sankcija materijalnim izvršiocima a što treba da bude uređeno propisima posebnog zakona – zakon o maloljetnim počiniocima krivičnih djela i krivičnopravnoj zaštiti maloljetnih lica. Tako bi se u jednom zakonskom tekstu obuhvatile sve materijalne, procesne i izvršne krivičnopravne odredbe o maloljetnim licima, čime bi bio zaokružen sistem maloljetničkog krivičnog prava.

Ključne riječi: djeca, maloljetnik, kriminalitet, endogeni, egzogeni faktori, društvene anomalije, devijacije.

Key words: children, juvenile, criminality, endogenous, exogenous factors, social anomalies, deviations.

ABSTRACT

The fact is that our country is emerging from war, when the economic, political and social conditions in the country, represent a fertile ground for the spread of socially unacceptable behavior among young people. This is social phenomenon that has not been studied sufficiently, nor the company paid enough attention to his observation and research, while talking about it only when a juvenile commits an extremely serious crime that sensationalist media and non-presented to the public in the form of black chronicle, etc.

Under of criminal law and criminal law executive BiH and its entities will be asked to bring the Criminal Law to cover all the substantive legal regulations related to criminal legal position of minors. Specifically, it is a system of criminal sanctions for juvenile offenders, the process of imposing the manner, procedure and conditions of criminal sanctions, the material perpetrators and what needs to be regulated by special rules of law - the law on juvenile offenders and the criminal law protection of minors. All the material, procedural and executive criminal law regulations on minors would be covered in one legal text, which would be an integrated system of juvenile criminal law.

UVOD

Maloljetničku delinkvenciju determiniše više faktora koji se situiraju u kategorije – endogenih i egzogenih faktora.

Endogeni – unutrašnji faktori su oni koji čine strukturu ličnosti svakog čovjeka pa i maloljetnika. Devijacije u strukturi ličnosti dovode do devijantnih oblika u ponašanju te ličnosti koji se u životu različito manifestuje.

Egzogeni faktori – faktori sredine u razvoju ličnosti imaju veoma značajnu ulogu. Mnoštvo je egzogenih faktora koji determinišu razvoj ličnosti i koji su prevalentni u formiranju ličnosti. Društvena sredina i njeni organizacioni oblici kroz razne forme svog djelovanja utiču na ličnost i njen razvoj.

Također i društvene anomalije i devijacije kao alkoholizam, droga i druge vrste kriminalnog djelovanja negativno utiču na društvo kao cjelinu, a posebno na mlade ličnosti u njihovom razvoju.

MALOLJETNIČKA DELINKVENCIJA U KS I FBiH

Naime, među njima su uticaji nekih činilaca specifičnih za maloljetničku delinkvenciju, kao što su degradirana i deficitarna porodica, nedostaci i neuspjeh u obrazovanju i odgoju, neadekvatni institucionalni uvjeti resocijalizacije, uticaj ulice i maloljetničkih delinkventnih grupa, te nepravilno korištenje slobodnog vremena mladih.

Slobodno vrijeme označava vrijeme koje pojedinac ispunjava i oblikuje prema vlastitim željama, bez bilo koje obaveze ili nužde.

Zločini neprimjereni Kantonu Sarajevo, posljednjih godina su sve češća pojava. Maloljetnici su kategorija koja se izdvaja iz drugih kriminogenih populacija, koji sve više zabrinjavaju glavni grad ali i državu. Zabrinjavajuće je, što se starosna granica

maloljetničke delinkvencije primakla dječijoj starosnoj granici, tj. četrnestogodišnjacima, pa i niže. Još je veća zabrinutost što maloljetnička populacija pri vršenju teških krivičnih djela koristi vrlo opasna i njima neprimjerana sredstva, metode i postupke i to na vrlo drzak, bezobziran, perfidan, pa i gnušan način, ne strahujući od bilo koga da će im se suprotstaviti u njihovom kriminalnim nakanama, pa ni od sankcija propisanih u pozitivnim zakonskim propisima.

Psihološke promjene su kod ove kategorije bića-ljudi su nagle i burne i one upravo dovode do novog stanja koje se naziva kriznim periodom u razvoju mladih ličnosti.

Žrtve maloljetničke delinkvencije su neselektivne, jer pri izlivu svog negativnog karaktera kroz zvjerske strasti, ne biraju žrtvu, već napadaju od svoje starosne dobi, pa do staraca sedamdesetih godina, što se upravo potvrdilo posljednjih godina na ulicama Sarajeva, odnosno, Sarajevskom kantonu, (Federaciji BiH).

U 2006. godini na području Kantona Sarajevo prijavljeno je nadležnim pravosudnim organima ukupno 27 lica u vezi zloupotrebe opojnih droga koja su imala 18 godina starosti. Dvadeset tri maloljetnika su prijavljena za posjedovanje i omogućavanje uživanja opojnih droga (čl. 239. st. 3. ZKP FBiH), dok su četiri maloljetnika prijavljena kroz službeni izvještaj Tužilaštvu za neovlaštenu proizvodnju i stavljanje u promet opojnih droga (čl. 238. st. 1. ZKP FBiH). Ništa mnogo bolje stanje nije bilo ni u 2007. godini, jer je policija podnijela Tužilaštvu 13 službenih izvještaja po čl. 238. st. 1. a 12 po čl. 239 st. ZKP FBiH protiv maloljetnika koji su navršavali 18. godina, a bilo ih je i sa nižom starosnom dobi. Da bi stanje bilo jasnije valja se osvrnuti i na 2008. godinu u kojoj je na području KS bilo prijavljeno 18 maloljetnika sa 18. i manje godina po članu 238. st. 1., a 17 lica po čl. 239. st. 3. ZKP FBiH.

Međutim, važno je naglasiti stanje zloupotrebe opojnih droga na području Federacije BiH, a radi se o kategoriji lica starosne dobi 18. godina i mlađi. Tako je na području Federacije BiH u 2006. godini prijavljeno 78 lica, u 2007. godini prijavljeno 51 lice, a 2008. godini po istim osnovama ZKP FBiH, prijavljeno 56 lica. Analitički pokazatelji koji dopiru sa terena do baza podataka, a ne evidentiraju se, pokazuju da je starosna dob, odnosno, granica lica koja se odlučuju na zloupotrebu opojnih droga znatno niža, pa seže oko 14 godina, čak i niže.

U periodu (2002. do 2008.) analizom sadržaja godišnjih izvještaja MUP-a Federacije BiH je utvrđen broj od četrdeset četiri (44) slučaja koji se dovode u vezu sa mogućom zloupotrebom droga kao smrtnim uzrokom, što naše društvo mora da ozbiljnije zabrine.

Međutim, pod uticajem (slobodno bi se moglo kazati pod pritiskom) nekih pravnikâ iz Međunarodnih udruženja za borbu protiv maloljetničke delinkvencije uvedene su u naše krivično zakonodavstvo neke nove odredbe u glavi X Kaznenog zakona FBiH, a da nikada nisu stvoreni uvjeti za provođenje vaspitnih i drugih mjera utvrđenih još u Kaznenom zakoniku R BiH, 1951. godine.

Tako prema izvornim podacima MUP-a KS, u 2007. godini na području Kantona Sarajevo maloljetnici su počinili ukupno 694 krivična djela. U tim krivičnim djelima učestvovalo je ukupno 303 maloljetnih lica od kojih je uhapšeno njih 155. Počinitelji koji nisu stariji od 14. godina tretirani su kao krivično neodgovorna djeca. Takvih prestupnika je evidentirano 63. Maloljetnih prestupnika od 15. do 16. godina je bilo 133, a od 16. do 18. godina 107.

Maloljetnici su skloni izvršenju i najtežih krivičnih djela, kao što su, Krivična djela protiv života i tijela, Ugrožavanje opće sigurnosti na javnim mjestima, prevoznim sredstvima

gradskog saobraćaja, učestvovanjem u javnom saobraćaju sa skupocjenim, brzim i jakim automobilima. Tako je u 2007. godini od strane kolega maloljetnika devijantnog karaktera u tramvaju na svirep i drsko bezobziran način oduzet život Denisu Mrnjavcu, a sedamdesetogodišnjoj starici Ljubici Đokić -Spasojević, posipanjem benzina i zapaljivanjem ugašen nasilno život. Imajući u vidu jedno ovakvo alarmantno stanje maloljetničke delinkvencije praćeno nasiljem na području KS i FBiH, može iz objektivnih razloga predočiti, sudjelujući na okruglom stolu JU” Djeca Sarajeva” u 2008. godini, o temi „Nasilje u kantonu među djecom i omladinom“, u cilju poboljšanja bezbjednosno-sigurnosnog i drugog stanja, predložio sam zaključke u vidu mjera:

U okviru materijalnog i izvršnog krivičnog zakonodavstva BiH i njenih entiteta treba donijeti krivični zakon koji bi obuhvatio sve materijalno pravne odredbe vezane za krivičnopravni položaj maloljetnih lica. Naime, radi se o sistemu krivičnih sankcija za maloljetne počiniocâ krivičnih djela, postupak izricanja i način, postupak i uvjeti izvršenja materijalnih krivičnih sankcija, a što treba da bude uređeno propisima posebnog zakona – zakon o maloljetnim počiniocima krivičnih djela i krivičnopravnoj zaštiti maloljetnih lica. Tako bi se u jednom zakonskom tekstu obuhvatile sve materijalne, procesne i izvršne krivičnopravne odredbe o maloljetnim licima, čime bi bio zaokružen sistem maloljetničkog krivičnog prava.

Krivičnopravne odredbe koje se ne odnose na lica (djecu) koja nisu navršila 14 godina. Takva lica se nazivaju djeca i ona nisu aktivni subjekt krivičnog prava. Prema njima je u potpunosti isključena primjena krivičnog prava ali zato podliježu primjeni odredbi nekih drugih grana prava (porodičnog prava, prava socijalnog staranja, prekršajnog prava i slično).

Institucije koje se bave problemima djece i omladine trebaju u svojim podzakonskim aktima preciznije odrediti postupovne mjere i radnje prema ovim kategorijama lica, kako bi ih preduprijedili u njihovim lošim nakanama i ponašanju prije navršenih 14 godina njihovog života.

Donošenjem Zakona o maloljetnim počiniocima krivičnih djela i krivičnopravnoj zaštiti maloljetnih lica, u naš krivičnopravni sistem, potrebno je utvrditi da postoje posebni organi maloljetničkog krivičnog pravosuđa.

Potrebno je formirati posebna odjeljenja za maloljetničku delinkvenciju u orgnima unutrašnjih poslova (ministarstvima kantona i policijskim upravama, zatim posebno nominovani tužioci za maloljetnike i sudije koji će se pored suđenja maloljetnicima starati za njihovo prevaspitavanje-resocijalizaciju, odnosno vijeća za maloljetnike pri Kantonalnom okružnom sudu.

Sva lica koja budu određena da postupaju u krivičnom postupku prema maloljetnicima moraju da raspolažu sa posebnim specijalnim znanjima iz oblasti o pravima djeteta i prestupništvu (delinkvenciji) mladih.

Potrebno je utvrditi Sud prema mjestu prebivališta odnosno boravišta maloljetnika koji bi bio mjerodavan i efikasan. Pri tome posebnu i aktivnu ulogu u krivičnom postupku (pri izricanju i izvršenju vaspitnih naloga odnosno vaspitnih mjera) imaju i organi vankrivičnog pravosuđa – organ starateljstva, ako ne na području općine a ono bar na području kantona.

U krivičnom postupku pema maloljetnicima organi krivičnog postupka i suda treba da imaju široka diskreciona ovlaštenja u pogledu pokretanja, vođenja ili okončanja postupka, shodno načelu oportuniteta.

ZAKLJUČAK

Politika kaže „ako hoćete više sigurnosti to košta“. Tako godine prolaze poslije gnusnih

ubistava i i prijedloga za donošenje krivičnog zakonodavstva BiH , politika se bavi sama sobom i sredstvima informisanja (crnom hronikom) ,a onda nije nimalo čudo što je maloljetnička delinkvencija u svim njenim devijantnim ponašanjima uznapredovala, što stvara nesigurnost kod građana.

Kriminalitet mladih nesumnjivo predstavlja društveni problem na koje nije imuno ni jedno društvo, bilo ono razvijeno ili nerazvijeno, ili se to društvo kao naše nalazilo u tranziciji. Činjenica je da je zemlja izašla iz rata, kada ekonomske, političke i socijalne prilike u zemlji, predstavljaju pogodno tlo za širenje društveno neprihvatljivog ponašanja mladih. Ovo je društveni fenomen koji nije dovoljno istražen, a niti društvo dovoljno poklanja pažnje njegovom posmatranju i istraživanju, dok se o njemu govori tek onda kada maloljetnik počini neko izuzetno teško krivično djelo koje mediji senzacionalistički i neprofesionalno prezentiraju javnosti. Nažalost, mediji umjesto da pružaju pomoć u razvoju institucija države, pomažu funkcioniranju njenih organa, stvaraju veću sigurnost građana i njihove djece, oni (elektronski i pisani) još više dovode do haotičnog stanja.

Razumna politika bi nalagala stavljanje akcenta na akciju preventivnog djelovanja u suzbijanju maloljetničke delinkvencije kao društveno negativne pojave.

LITERATURA

1. Potkonjak i Šimleša, 1089.
2. Srzentić, Stajić, Lazarević, 1994.
3. ZKP FBiH, 2003.
4. Jašarević O., i grupa autora, Slobodno vrijeme mladih 2010.
5. Analitičko-statistički izvještaji MUPa Kantona Sarajevo i MUPa FBiH, (2002-2008)
6. ZKP BiH, 2003.